

Jauns risks komersantiem: patērētāji var kolektīvi vērsties tiesā

Līdz šim Latvijā kolektīvās prasības nebija iespējamās, un katram patērētājam vajadzēja individuāli celt prasību tiesā, ja gribēja panākt kaitējuma atlīdzināšanu no preču pārdevēja vai pakalpojumu sniedzēja. Taču līdz ar Eiropas Savienības direktīvas 2020/1828 ieviešanu Latvijā patērētāji var apvienot spēkus un tiesvedību uzticēt tā saucamajām kvalificētajām institūcijām. Ko tas īsti nozīmē un kā tas notiks?

Ja komersants ar savu rīcību ir pārkāpis patērētāju tiesības un radījis kaitējumu vismaz pieciem patērētājiem, kvalificētā institūcija var celt tiesā prasību patērētāju labā. Tā var būt prasība par:

- (1) viņiem nodarītā kaitējuma atlīdzinājumu vai arī
- (2) tiesību pārkāpuma konstatēšanu un pārtraukšanu kopā ar nodarītā kaitējuma atlīdzinājumu.

Kaitējuma atlīdzinājuma veidi ietver, piemēram, kompensāciju, remontu, apmaiņu, cenas samazināšanu, līguma izbeigšanu vai samaksātās naudas summas atmaksu. Lai nonāktu līdz tiesai, patērētājiem un kvalificētajai institūcijai ir jāveic vairāki procesuāli soļi, piemēram, institūcijai ir jāpublicē aicinājums patērētājiem pieteikties konkrētai kolektīvajai prasībai, savukārt patērētājiem ir jāiesniedz institūcijai pieteikums par dalību prasībā un tam līdzīgi. Tiesvedībā prasītājs būs kvalificētā institūcija, un pašiem patērētājiem nav tiešā veidā jāiesaistās procesā.

Latvijā pagaidām vēl nav reģistrēta neviena kvalificētā institūcija, taču, piemēram, Latvijas Patērētāju interešu aizstāvības asociācija jau drīzumā plāno iegūt šo statusu. Latvijā kvalificētās institūcijas reģistrē un uzrauga Patērētāju tiesību aizsardzības centrs. Citās Eiropas Savienības valstīs jau ir reģistrētas vairākas kvalificētās institūcijas, kuras ir tiesīgas celt pārrobežu kolektīvās prasības arī Latvijas tiesās.

Tā kā šis jaunais mehānisms padara tiesvedību patērētājiem pieejamāku, tad uzņēmējiem vēl rūpīgāk jāizvērtē savas darbības atbilstība patērētāju tiesībām un jārēķinās, ka katrs pārkāpums, kas skar plašu patērētāju loku, var potenciāli novest pie kolektīvas tiesvedības.

Latvijā kolektīvās prasības tika ieviestas ar grozījumiem Patērētāju tiesību aizsardzības likumā un grozījumiem Civilprocesa likumā, kas pieņemti 2023. gada otrajā pusē.

Detalizētāks skaidrojums ar izglītojošiem video par šo kolektīvo prasību direktīvu pieejams Eiropas Komisijas mājaslapā.

Katrīna Eimane

Zvērināta advokāta palīgs, Strīdu risināšanas prakses grupa

katrina.eimane@ellex.legal